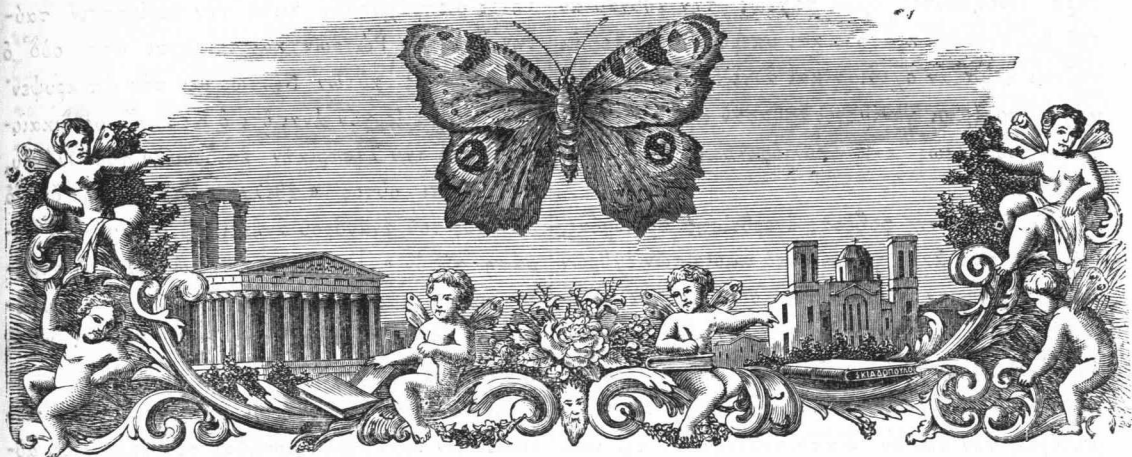

ΧΡΥΣΑΛΛΙΣ

ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ,

ΚΑΛΑΙΤΕΧΝΙΑ,

ΠΟΙΚΙΛΑ.

ΤΟΜΟΣ Δ'.

15 ΑΠΡΙΛΙΟΥ, 1866.

ΦΥΛΛΑΔΙΟΝ 79.

Η ΕΝ ΕΤΕΙ 1770 ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΙΑΚΗ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΙΣ

ΚΑΙ ΤΑ ΕΠΑΚΟΛΟΥΘΑ ΑΥΤΗΣ.

ΚΕΦ. ΠΡΩΤΟΝ.

*Ὅποῖαι τινας ἦσαν αἱ μετὰ τῆς Ἑλλάδος
σχέσεις τῆς Ρωσσίας.*

Ἐπειδὴ εἰς τὴν ἑξιστόρησιν τῆς μεγάλης ταύτης Πελοποννησιακῆς ἢ κάλλιον εἰπεῖν Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως πολλάκις θὰ ὁμιλήσωμεν περὶ τοῦ Ῥωσικοῦ ἔθνους, καθὼ λαθόντος σπουδαιότατον καὶ ἐνεργὸν μέρος εἰς τὴν ὑποκίνησιν αὐτῆς, ἀναγκαῖον διὰ τοῦτο νομίζομεν νὰ ἐκθέσωμεν προεισαγωγικῶς καὶ ὡς οἶδν τε συνοπτικώτερον πότε καὶ πῶς ἐγνώρισαν οἱ Ἕλληνας τοὺς Ῥώσους καὶ ὁποίας εἶχον οἱ τελευταῖοι οὗτοι πρὸς τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος διαθέσεις.

Ἡ Ῥωσικὴ φυλὴ, ὡς πᾶσαι τῆς οἰκουμένης αἱ φυλαί, κατ' ἀρχὰς ἦτο βάρβαρος, ἀπολίτευτος, ἀγρία καὶ φιλοπόλεμος· νόμον δὲν εἶχεν ἄλλον παρὰ τὸν νόμον τοῦ ἰσχυροτέρου, βιαζομένη δὲ ὑπὸ τῆς δριμύτητος τοῦ κλίματος τῆς χώρας αὐτῆς κατήρχετο πρὸς τὰ χθαμενιώτερα ἐπιζητοῦσα

χώρας εὐκρασεστέρας, οὐρανὸν αἰθριώτερον καὶ γῆν ζωογονουμένην ἀπὸ τὴν θερμότητα τῶν ἡλιακῶν ακτίνων. Ὅθεν δὲν πρέπει νὰ φανῇ παράξενον ἂν οἱ ὀφθαλμοὶ τῶν Ῥώσων ἠτένιζον ἀπλείστως καὶ ἀτενίζουσιν ἴσως πρὸς τὴν Ἀνατολὴν καὶ τὰς εὐφόρους αὐτῆς πεδιάδας, ὡς ἀτενίζει ὁ καταψυχόμενος πρὸς σπινθηρίζουσαν ἐστίαν καὶ καλῶς κῦτρεπισμένην τράπεζαν. Τοῦτο εἶναι ἀλήθεια ἀναμφισβήτητος τὴν ὁποίαν ἡ σειρὰ τῆς διηγήσεώς μας ἐναργέστατα θὰ διατρανώσῃ.

Ἀπὸ τοῦ 866 μ. Χ. χρονολογεῖται ἡ πρώτη μεταξὺ Ἑλλήνων καὶ Ῥώσων σχέσις ἐκ τῆς ἐξῆς περιστάσεως. Ἐν ἐκ τῶν αἰτίων τῆς πτώσεως τῆς Βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας ὑπῆρξεν, ὡς εἶναι γνωστὸν, ἡ μίσθωσις ξενικῶν λεγεώνων πρὸς ὑπεράσπισιν τῶν πανταχόθεν ἀπειλουμένων ὁρίων τοῦ κράτους. Ὅρδοι βαρβαρικά καὶ ἐκ τοῦ ξίφους ἀποζῶσαι προσήρχοντο καὶ καταταττόμενοι ὑπὸ τοὺς Ἑλληνικοὺς ἀετοὺς ἐμάχοντο ὑπὲρ τῆς ἀκεραιότητος τῆς αὐτοκρατορίας, τὴν ὁποίαν κατόπιν ἐξ ἀσημάντου ἀφορμῆς ἐλεηλάτουν, διήρπαζον καὶ, ὁσάκις ἐδύναντο, ἐσφετερίζοντο. Τοιαῦτα ἐπεισόδια παρέχει ἄφθονα ἡ Βυζαντινὴ ἱστορία ὡς καὶ πᾶσα ἱστορία παρηκμαχότος ἔθνους.

Ἐπὶ τῆς βασιλείας Μιχαὴλ τοῦ Γ' (866 μ. Χ.) οἱ Βαράγγοι (Ῥωσικὸν φύλον) Ἀσκόλδος καὶ Διήρος ἐξαρτύσαντες διανοσίας μικρᾶς ναὺς ἐπορεύ-

θησαν διὰ τοῦ Εὐξείνου Πόντου καὶ τοῦ Θρακικοῦ Βοσπόρου εἰς Κωνσταντινούπολιν ἵνα προσφέρωσι, καθὰ διατείνονται οἱ ἱστορικοὶ Ῥώσσοι, τὴν ὑπηρεσίαν των ἐπὶ μισθῷ εἰς τὸν αὐτοκράτορα· ἐννοήσαντες ὅμως ταχέως τὴν ἀδυναμίαν τοῦ Βυζαντινοῦ κράτους καὶ υπερθρασυθέντες ἐκ τούτου ἠλλαξάν σχεδὸν καὶ ἀντὶ ἐμμίσθων συμμάχων πολέμιοι γενόμενοι ἔφθασαν πρὸ τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ ἐπολιόρησαν αὐτὴν διὰ θαλάσσης.

Ἀλλ' ἐξ ἀπίνης φοβερᾶς ἐγερθείσης τρικυμίας, ἐνῶ ἐπεκράτει ἄκρα γαλήνη, τὰ πλοῖα τῶν ἐχθρῶν διεσκορπίσθησαν, κατεσυντρίβησαν, καὶ τὰ περισωθέντα κακῶς ἔχοντα ἐπέστρεψαν ὅθεν ἦλθον. Τὴν ἀνέλπιστον ταύτην λύτρωσιν ἐνήργησε κατὰ πρῶτον λόγον ἡ θαυματουργὸς ἐσθῆς τῆς Θεομήτορος, τὴν ὁποῖαν διατηρουμένην ἐν τῷ ναῷ τῶν Βλαχερνῶν ὁ Πατριάρχης Φώτιος μετὰ πομπῆς μετακομίσας ἐνεβάπτισεν ἐν τῇ θαλάσῃ, καὶ κατὰ δεύτερον τὰ πολύτιμα δῶρα τὰ ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος προσενεχθέντα τοῖς ἀτιθάσσοις τούτοις πολεμίοις.

Φαίνεται δὲ ὅτι τὸ θαῦμα τῆς ἱερᾶς ἐσθῆτος ἐνεποίησε μεγάλην ἐντύπωσιν εἰς τὰς ψυχὰς τῶν εἰδωλοκρατῶν Ῥώσσων, διότι ἀπὸ τοῦ ἔτους ἐκείνου ἱερεῖς Ἕλληνας ἀποσταλέντες ὑπὸ τοῦ μεγάλου Πατριάρχου εἰς Ῥωσσίαν διέδωσαν τὰ πρῶτα σπέρματα τοῦ χριστιανισμοῦ εἰς τοὺς λαοὺς αὐτῆς, οἵτινες ἐπὶ τοσοῦτον ἐνεφλέχθησαν ὑπὸ τοῦ πόθου τῆς πίστεως, λέγει ὁ αὐτὸς πατριάρχης ἐν μιᾷ τῶν ἐπιστολῶν του, ὥστε καὶ ἐπίσκοπον καὶ ποιμένα ἐδέχθησαν καὶ μετὰ πολλῆς σπουδῆς καὶ ἐπιμελείας τὰ τῶν χριστιανῶν θρησκευματα ἡσπάσθησαν (1).

Τεσσαράκοντα περίπου ἔτη βραδύτερον δευτέρα ἐπιδρομὴ κατὰ τοῦ Βυζαντίου ἐγένετο ὑπὸ τοῦ Ὀλέγου κηδεμόνος τοῦ ἀντὶ τοῦ ἡγεμόνος τῶν Ῥώσσων Ἰγωρος. Ὁ πολεμικώτατος οὗτος ἀνὴρ ἐποφθαλμιῶν τὰ πλούτη τῆς Βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας ἐκίνησε πόλεμον κατ' αὐτῆς ἐπὶ τὸ ληστρικώτερον, καὶ συναθροίσας στρατὸν πολλὸν καὶ δισχίλια πλοιάρια ἐξοπλίσας ἔφθασε πρὸ τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Ὁ δὲ τότε αὐτοκράτωρ τῶν Ἑλλήνων Λέων ὁ σοφὸς ἐξ ὕψους ἀναμένων

βοήθειαν ἀντὶ πάσης ἄλλης ἀμύνης ἔφραξε μόνον τὸ στόμιον τοῦ λιμένος δι' ἰσχυρᾶς ἀλλύσεως, ἐγκαταλείψας εἰς τοῦ Ὀλέγου τὴν λεηλασίαν ὅλα τοῦ Βυζαντίου τὰ προάστεια. Ἀνήκουστοι ὠμότητες διεπράχθησαν κατὰ τὴν περίστασιν ταύτην ὑπὸ τῶν Ῥώσσων καὶ τοιαῦται ὥστε οὐδ' ὁ χρονογράφος αὐτῶν Νέστωρ δὲν τὰς ἀπέκρυψεν· ἀλλὰ τὸ περιέργον εἶναι ὅτι ὁ Καραμζίνος δικαιολογεῖ καὶ τὴν ληστρικὴν ἐπιδρομὴν τοῦ Ὀλέγου, λέγων ὅτι οὗτος « ἠθέλησε ν' ἀποδείξῃ ὅτι ὁ πλοῦτος τοῦ ἀνάνδρου ἀνῆκει τῷ δυναμένῳ ν' ἀρπάσῃ αὐτόν » (!) καὶ τὴν θηριωδίαν τοῦ στρατοῦ αὐτοῦ, καὶ ἐν τέλει ἐξάγει τὸ λογικὸν συμπέρασμα ὅτι οἱ Ἕλληνες καὶ ὅχι οἱ Ῥώσσοι κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἦσαν βάρβαροι! (4)

Ἐν τούτοις οἱ Βυζαντινοὶ πιεζόμενοι ὑπὸ τῶν κακώσεων τοῦ ἐχθροῦ συνῆψαν συνθήκας λίαν αὐτοῖς ἐπιζημίους καὶ ἐξευτελιστικάς, διότι ὑπεχρέωθησαν νὰ δώσωσιν ἄδράς χρηματικὰς ἀμοιβὰς εἰς ὅλους τοὺς στρατιώτας τοῦ Ὀλέγου, νὰ ἀποζημιώσωσι τὰς πόλεις ἐνθεν ἐκίνησαν οἱ σύμμαχοι αὐτοῦ καὶ νὰ διατρέψωσιν ἐπὶ ἐξ μὲν μῆνας πάντας τοὺς εἰς Ἑλλάδα ἐρχομένους χάριν ἐμπορίας Ῥώσσους, διηνεκῶς δὲ τοὺς ἐν Κωνσταντινουπόλει διατρίβοντας πρέσβεις τοῦ Τσάρου.

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ὀλέγου ὁ Ἰγὼρ διετέλεσεν ἐν εἰρήνῃ μετὰ τῶν Ἑλλήνων μέχρι τοῦ 941. Τότε ἄνευ οὐδεμιᾶς αἰτίας ἐξεστράτευσεν αἰφνης κατ' αὐτῶν μετὰ δεκακισχιλίων πλοιαρίων, χάριν λαφυραγωγίας· ἀλλὰ τὸ ἑλληνικὸν πῦρ καὶ ἡ ἀνδρεία τοῦ ναυάρχου Πατρικίου Θεοφάνους καὶ τοῦ στρατηγοῦ Δομεστίκου Ἰωάννου ἀπῆλλαξε μὲν τὴν Κωνσταντινούπολιν τοῦ ἐπικειμένου κινδύνου, αὐτὸν δὲ καὶ τὸν ἑαυτοῦ στρατὸν κακῶς ἔχοντα καὶ αἰσχροῦς ἀπεδίωξε.

Τὸ δ' ἐπὶ τὸν ἔτος ὁ αὐτὸς οὗτος Ἰγὼρ πινέων ἐκδίκησιν ἐκστρατεύει τὸ δεύτερον κατὰ τῆς Ἑλλάδος μετὰ πολλῶ μείζονος δυνάμεως· ἀλλ' ὁ αὐτοκράτωρ Ῥωμανὸς προλαβὼν ἀπέστειλεν αὐτῷ πρέσβεις μετὰ πλουσίων δώρων, καὶ οὕτω τὸν ἀνεχαίτισε παρὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Ἰστρου εὐρισκόμενον, κατόπιν δὲ τῷ 947 καὶ εἰρήνην μετ' αὐτοῦ διωμολόγησεν.

Ἐν τῷ μεταξύ τούτῳ ὁ χριστιανισμὸς ἐξηπλοῦτο ὁσημέραι ἐν Ῥωσσίᾳ ἀνεχομένων αὐτὸν σιωπηλῶς τῶν ἡγεμόνων· Νεοὶ ἀνφοδομοῦντο δημοσίᾳ, μεγαλοπρεπεῖς ἱεροπραξίαι ἐτελοῦντο

(1) Ῥωσσ. ἱστορία Καραμζίνου τόμ. 4 σελ. 116. Τόμου Χαρκῆ σελ. 23 καὶ Χρυσάλλιδά τόμ. 2ον σελ. 133. Εἰς μνήμην τοῦ οὐράτου ἐγένετο ὁ καὶ νῦν ψαλλόμενος ὕμνος « τῇ ὑπερμάχῳ στρατηγῷ κτλ. »

(4) Καραμζίνου ἱστ. Τ. 4. σελ. 129.

παρόντων τῶν μεγιστάνων, καὶ ἐν μόνον ἔλειπεν ὅπως ὁ χριστιανισμὸς λάβῃ τὸ κύρος του· ἡ παραδοχὴ αὐτοῦ παρὰ τῶν ἡγεμόνων.

Τοῦτο ἔπραξε πρώτη ἡ σύζυγος τοῦ ἡγεμόνου Ἰγγορος Ὀλγα, ἥτις μετὰ τὸν θάνατον τοῦ συζύγου της προέβηκεν ἤδη τὴν ἡλικίαν καὶ καταπεισθεῖσα περὶ τῆς ἀληθείας τῆς χριστιανικῆς πίστεως, ἀπεφάσισε νὰ βαπτισθῇ. Ἐλθοῦσα λοιπὸν εἰς Κωνσταντινούπολιν κατηχήθη ὑπὸ τοῦ Πατριάρχου καὶ βαπτισθεῖσα μετωνομάσθη Ἑλένη· ἐκ δὲ τῆς κολυμβήθρας ἀνεδέξατο αὐτὴν ὁ αὐτοκράτωρ Κωνσταντῖνος ὁ Πορφυρογέννητος, ὅστις καὶ περιέγραψεν ἰδιοχείρως τὰ κατέκαστα τῆς ἐπισήμου ταύτης τελετῆς.

Ὁ υἱὸς τῆς Ὀλγας Σβιατοσλάβος εἰδωολάτρης ὡς τὸν πατέρα του Ἰγγορα καὶ φιλόδοξος ὡς ἐκεῖνον, κατακτήσας μετὰ τὸν θάνατον τῆς μητρὸς αὐτοῦ τὴν Βουλγαρίαν ἔστρεψε τὰ βλέμματα καὶ κατὰ τῆς Ἑλλάδος· ἀλλ' ὁ τότε αὐτοκράτωρ τῆς Κωνσταντινουπόλεως Ἰωάννης ὁ Τσιμισκῆς προνοήσας τὴν ἐπιβουλὴν προσεκάλεσεν αὐτὸν δυνάμει τῶν παλαιῶν συνθηκῶν νὰ ἐκκενώσῃ τὴν Βουλγαρίαν, τοῦ δὲ Σβιατοσλάβου ἀποκριθέντος ὅτι δὲν θὰ ἀπομακρυνθῇ ἀπὸ τὴν εὐδαίμονα ταύτην χώραν ἄνευ πλουσιωτάτης ἀνταμοιβῆς, ἀλλ' ὅτι μάλιστα θὰ ἐκδιώξῃ τοὺς Ἕλληνας ἀπὸ τῆς Κωνσταντινουπόλεως εἰς Ἀσίαν, ὁ Τσιμισκῆς παρεσκευάσθη καὶ αὐτὸς εἰς πόλεμον. Μετὰ πολὺν χρόνον καὶ αἱματηρὰς μάχας ὁ Σβιατοσλάβος κατανικηθεὶς ὑπὸ τοῦ Ἕλληνος αὐτοκράτορος ἡναγκάσθη νὰ συνολογήσῃ συνθήκην ἀποστερήσας αὐτὸν πολλῶν παλαιῶν προνομίων.

Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ταύτης οἱ Ῥώσοι ἡγεμόνες συνειδότες ὅτι διὰ τῶν ὅπλων καὶ τῆς βίας μόνως δὲν ἐπετύγχανον τὴν κατάκτησιν τῆς Ἑλλάδος, προσεπάθησαν ν' ἀποκτήσωσι δικαίωμα ἐπὶ τοῦ Βυζαντινοῦ θρόνου καὶ διὰ τῆς ἐπιμιξίας. Ὅθεν ὁ διάδοχος τοῦ Σβιατοσλάβου Βλαδὶμίρος ἀφοῦ διὰ τῆς ἀδελφοκτονίας ἐσφτερίσθη ὁλόκληρον τὴν βασιλείαν, ἐξεστράτευσεν αἰφνιδίως καὶ κατὰ τῆς Χερσῶνος· γενόμενος δὲ αὐτῆς κύριος διὰ προδοσίας καὶ ὡς ἐκ τούτου ἐπὶ πλέον θρασυνθεὶς, ἐζήτησε διὰ πρέσβων εἰς γάμον τὴν ἀδελφὴν τῶν αὐτοκρατόρων Βασιλείου καὶ Κωνσταντίνου, τὴν βασιλοπαιδᾶ Ἄνναν, ἐπαπειλὼν ὅτι ἐν περιπτώσει ἀρνήσεως θὰ προσβάλῃ καὶ τὴν Κωνσταντινούπολιν. Ἐκεῖνοι δὲ βιαζόμενοι ὑπὸ τῆς περιστάσεως ἀπεκρίθησαν αὐτῷ ὅτι προθύμως στέρξουσιν εἰς τὴν πρότασίν του ἂν παραδεχθῇ

προηγουμένως τὸν χριστιανισμόν. Τοῦ δὲ Βλαδὶμίρου συγκατανεύσαντος, ἡ ἡγεμονὶς Ἄννα περίλυπος ἔως θανάτου διότι ἡναγκάζετο εἰς συζυγίαν μεθ' ἡγεμόνος λαῶν θηριωδῶν καὶ ἀγρίων φημιζομένων (1) μετέβη μετὰ πολυπληθοῦς καὶ λαμπρᾶς ἀκολουθίας εἰς Χερσῶνα ἔνθα καὶ ἐτελέσθη ὁ γάμος, βαπτισθέντος προηγουμένως τοῦ Βλαδὶμίρου ὑπὸ τοῦ Μητροπολίτου, καὶ συμβαπτισθέντων τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ καὶ τῶν περὶ αὐτὸν μεγιστάνων.

Ὁ γάμος οὗτος ὑπῆρξεν ὠφέλιμος οὐ μόνον εἰς τοὺς Ῥώσους, ἀλλὰ καὶ εἰς τοὺς Ἕλληνας, διότι εἰς ἐκείνους μὲν διεδόθη καὶ ἰσχυροποιήθη ὁ χριστιανισμὸς διὰ τοῦ βαπτισθέντος ἡγεμόνος αὐτῶν, εἰς δὲ τὸν αὐτοκράτορα Βασίλειον ἐχορηγήθη ὑπὸ τοῦ Βλαδὶμίρου στρατὸς δι' οὗ καθυπέταξε τὸν ἀντάρτην Φωκᾶν πρὸς τούτοις δὲ ὁ Ῥώσος ἡγεμὼν εὐγνωμονῶν διὰ τὸν γάμον ἀπέδωκεν εἰς τοὺς Ἕλληνας τὴν ἀλωθεῖσαν πόλιν Χερσῶνα, λαβὼν ἐξ αὐτῆς σκεύη μόνον ἐκκλησιῶν, ἄλλα τε ἱερὰ κειμήλια καὶ τινα ἀγάλματα.

Ἡ ἔκτοτε ἐπικρατοῦσα μεταξὺ Ῥώσων καὶ Ἑλλήνων φιλία διεῖρήχθη τῷ 1043 ἐξ αἰτίας τοῦ φόνου ἐπισήμου τινὸς Ῥώσου ἐν Κωνσταντινουπόλει διαπραχθέντος ὑπὸ Ἕλληνος. Ὁ τσάρος Ἰεροσλάβος ζητήσας διὰ τοῦτο ἱκανοποιήσιν ἄλλὰ μὴ λαβὼν τοιαύτην ἐξέπεμψε κατὰ τῆς Κωνσταντινουπόλεως τὸν υἱὸν αὐτοῦ Βλαδὶμίρον μετὰ πολυαριθμοῦ στρατοῦ. Ὁ δὲ αὐτοκράτωρ Κωνσταντῖνος ὁ Μονομάχος ἀνταπέστειλεν εὐθέως πρέσβεις καὶ προσεπάθησε ν' ἀναχαιτίσῃ τὴν πρόδον αὐτοῦ, ὑποσχθεὶς τὴν τιμωρίαν τῶν αὐτουργῶν τοῦ κακουργήματος· ἀποπεμφθέντων ὅμως ὑβριστικῶς τῶν πρέσβεων ὑπὸ τοῦ Βλαδὶμίρου, ἐφυλάκισε τότε καὶ αὐτὸς πάντας τοὺς ἐν Κωνσταντινουπόλει παρόικους Ῥώσους καὶ ἀντεπεξῆλθεν αὐτοπροσώπως κατὰ τοῦ ἐχθροῦ μετὰ ἰσχυροῦ στόλου καὶ μεγάλης πεζικῆς δυνάμεως. Τῆς ἐκστρατείας ταύτης ἡ ἐκβασὶς οὐδόλως νύχαρίστησε τοὺς Ῥώσους, διότι μεγάλην παθόντες ἦσαν κατὰ τὴν ξηρὰν καὶ θάλασσαν, καὶ ἀφανισθέντος τοῦ στόλου αὐτῶν κακὴν κακῶς ὥχοντο ἀπιόντες εἰς Κίεβον, κινδυνεύσαντες τὸν ἔσχατον κίνδυνον καὶ τοῦ ἰδίου αὐτῶν ἡγεμόνος· χίλιοι δὲ περίπου αἰχμάλωτοι ἀπεστάλησαν σιδηροδέσμιοι εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἔνθα ἐξωρύχθησαν, λέγει ὁ Ῥώσος ἱστοριογράφος, οἱ ὅφ-

(1) Κραμζ. ἱστ. τομ. 1. σελ. 220.

θαλμοὶ αὐτῶν κατὰ διαταγὴν τοῦ αὐτοκράτορος.

Τὸ μάθημα ἦτο διδασκτικώτατον καὶ συνέτισε, φαίνεται, τοὺς Ῥώσους διότι ὁ αὐτὸς ἱστοριογράφος προσθέτει κατωτέρω ὅτι « ὁ πόλεμος οὗτος ἦτο ὁ τελευταῖος τοῦ ἡμετέρων προγόνων κατὰ τῆς Ἑλλάδος, διότι ἡ Ῥωσσία ταλαιπωρηθεῖσα ὑπὸ ἐμφυλίων πολέμων ἀπώλεσε τὸ τε κράτος καὶ τὸ μεγαλεῖον αὐτῆς· ἄλλως ὅμως ἐξεπληροῦτο ἴσως παλαιά τις προφητεία γεγραμμένη, ἄγνωστον ὑπὸ τίνος, κατὰ τὸν Ι΄ ἢ ΙΑ΄ αἰῶνα κάτωθεν τοῦ ἀνδριάντος τοῦ Βελλεροφόντου ἵσταμένου ἐν μέσῳ τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει Ταυρικῆς πλατείας » (1).

Ἡ περὶ τῆς ὁ λόγος προφητεία ἔλεγεν ὅτι οἱ Ῥῶσοι ἐμελλόν πορθῆσαι τὴν πρωτεύουσάν τῆς Ἀνατολικῆς αὐτοκρατορίας (2)· ὑπῆρχεν ἄρα ἄνωθεν καὶ ἐξ ἀρχῆς ἡ ἰδέα τῆς κατακτήσεως ἐγκεκαρχαμμένη εἰς τὰς ψυχὰς τῶν Ῥώσων, ὡς τοῦτο γίνεται δῆλον καὶ ἐξ ἄλλων πολλῶν προφητειῶν ἐπιτηδεῖως διαδοθεισῶν ἐν ἀνατολῇ ἐν αἷς τὸ ξανθὸν γένος φαίνεται προωρισμένον νὰ καθεῖξη τὸν παλαιὸν θρόνον τῶν Καισάρων.

Ὅταν ἀναλογισθῶμεν ὅτι κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους ἡ Ῥωσσία, πτωχὴ καὶ ἀπολίτευτος οὔσα ἔβλεπε καθ' ἑκάστην μὲ βλέμμα ἀπληστον καὶ ἀρπακτικὸν τὴν μεγαλοπρέπειαν καὶ τὸν πλοῦτον τῆς Βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας, τότε δὲν θὰ φανῇ παράξενος ἡ σφοδρὰ ἐπιθυμία τὴν ὁποίαν οἱ λαοὶ αὐτῆς ἠσθάνθησαν ἵνα ἀποκτήσωσιν ὅ,τι δὲν εἶχον. Βλέπομεν τρόντι ὅτι οἱ Ῥῶσοι τὰ πάντα ἐλάμβανον ἐκ τῶν Ἑλλήνων, ὅπως ἄλλοτε καὶ οἱ Ῥωμαῖοι, καὶ μετέπειτα ἡ Δύσις ὁλόκληρος, πολιτισμὸν, δηλαδὴ, βιομηχανίαν, ἐκπαίδευσιν, θρησκείαν, προσέτι δὲ καὶ ἀρχιερεῖς. Εἰρήσθω δ' ἐν παρόδῳ, ὅτι Ἕλληνες ψάλλται ἐλθόντες εἰς Ῥωσσίαν περὶ τὰ μέσχα τοῦ ἐνδεκάτου αἰῶνος· ἐδίδαξαν εἰς τὸν Ῥωστικὸν κλῆρον τὴν ἐκκλησιαστικὴν μουσικὴν, καὶ ζωγράφους Ἕλληνας προσεκάλεσεν ὁ Ἱεροσλάβος πρὸς διακόσμησιν τῶν Ῥωσσικῶν ναῶν.

Αἰετοίτε οἱ μητροπολίται τῆς Ῥωσσίας προεχειρίζοντο ὑπὸ τῶν τῆς Κωνσταντινουπόλεως Πατριαρχῶν καὶ ἦσαν Ἕλληνες τὸ γένος ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, σπανιώτατα δὲ ἐγένετο παράθλασις τοῦ ἔθνους τούτου. Ὁ Ἱεροσλάβος πρῶτος ἐχειροτόνησε παρὰ τὰ καθιερωμένα μητροπολίτην ἄνευ τῆς

συμπράξεως τοῦ Πατριάρχου, ἀλλὰ τοῦτο ἐπρόξενησε μεγάλα σκάνδαλα, ὥστε οἱ υἱοὶ αὐτοῦ ἀναγκασθέντες ἀπέδωκαν τῷ πατριάρχῃ τὸ δικαίωμα τοῦ ἀναγορεύειν τὸν τοῦ Κιέβου μητροπολίτην. Ἐκτοτε δὲ ἡ Ῥωστικὴ ἐκκλησία διετέλεσεν ἐξαρτωμένη ἀπὸ τοῦ Πατριαρχείου τῆς Κωνσταντινουπόλεως, κατέχουσα τὴν ἐξδομηκοστὴν τάξιν ἐν τῷ καταλόγῳ τῶν ὑποτελῶν αὐτῷ ἐπισκοπῶν. Ἐκ τῶν Ἑλλήνων τὸ γένος μητροπολιτῶν τούτων πολλοὶ κατέλιπον μνήμην αἰοίδιμην διὰ τὰς χριστιανικὰς ἀρετὰς καὶ τὴν παιδείαν αὐτῶν. Εἷς τούτων εἶναι καὶ ὁ ἐν ἔτει 1093 ἐπὶ Βσεβόλοδου ἀκμάσας Μητροπολίτης Ἰωάννης, Ἕλληνα τὸ γένος καὶ κληθεὶς παρὰ τῶν συγχρόνων χρονολογῶν προφήτης τοῦ Χριστοῦ. « Οὐδέποτε » ἔσχομεν, λέγει ἐνθουσιῶν ὁ Νέστωρ, οὐδ' ἐξομεν ἄλλον τοιοῦτον. » Σώζεται δὲ αὐτοῦ σύγγραμμα καλούμενον κωνῶν ἐκκλησιαστικός.

Μετὰ τινὰ ἔτη δηλαδὴ περὶ τὸ 1116 Βλαδιμίρης ὁ Μονομάχος γαυριῶν ἐπὶ ταῖς νίκαις αὐτοῦ καὶ ἀναπολῶν τὸ περὶ κατακτήσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως πατροπαράδοτον καὶ γλυκὺ δυνειροπόλημα ἐπεμψε τὸν Μστισλάβον κατὰ τῆς Ἀδριανουπόλεως μετὰ πολυαρίθμου στρατοῦ. Ὁ δὲ αὐτοκράτωρ Ἀλέξιος ὁ Κομνηνὸς ἐκπλαγείς ἐπὶ τῷ πράγματι, καὶ ἐπιθυμῶν νὰ ἀποφύγῃ τὸν πόλεμον ἀνταπέστειλεν εἰς Κίεβον τὸν Μητροπολίτην Ἐφῆσου Νεόφυτον μετὰ πολυτίμων δώρων, ἐν οἷς ὑπῆρχε σταυρὸς ἐκ τοῦ Τιμίου Ἑύλου, τὸ στέμμα, ἡ χρυσὴ ἄλυσος καὶ τὸ περιλαίμιον Κωνσταντίνου τοῦ Μονομάχου τοῦ ἐκ μητρὸς πάππου τοῦ Βλαδιμίρου. Ὁ μητροπολίτης λοιπὸν πορευθεὶς εἰς Κίεβον καὶ ἐλθὼν εἰς λόγους μετὰ τοῦ ἡγεμόνος κατέπεισεν αὐτὸν μετὰ πολλὰ εἰς τήρησιν τῆς εἰρήνης καὶ ταυτοχρόνως ἐπιθεὶς ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ τὸ δωρηθὲν αὐτοκρατορικὸν στέμμα ἀνηγόρευσε αὐτὸν τότε πρῶτον Τσάρον (1) τῆς Ῥωσσίας μετὰ μεγάλης πομπῆς ἐν τῷ μητροπολιτικῷ ναῷ τοῦ Κιέβου.

Ὡς πρὸς τὰ θρησκευτικὰ οἱ Ῥῶσοι ὁμολογούμενως ἐτήρησαν ἀδιάσειστον πίστιν πρὸς τὴν ὀρθόδοξον ἀνατολικὴν ἐκκλησίαν, καὶ ἐν ἡμέραις πονηραῖς μεγάλως αὐτὴν ὑπηρετήσαν, παρασχόν-

(1) Ὁ ἀνδριὰς οὗτος ἀνελύθη ὑπὸ τῶν λατίνων κατὰ τὴν ὑπ' αὐτῶν ἄλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως.

(2) Καραμζ. ἱστ. Τομ. 2 σελ. 31.

(1) Ἡ λέξις Τσάρος δὲν εἶναι ἐπιτομὴ τῆς λατινικῆς Καῖσαρ (λέγει ὁ Καραμζ. ἐν τ. 6. σελ. 328) ἀλλ' ἀρχαία ἀνατολικὴ λέξις δοθεῖσα παρὰ τῶν Ῥώσων τὸ πρῶτον πρὸς τοὺς αὐτοκράτορας τῆς Ἀνατολῆς, εἴτα δὲ πρὸς τοὺς Χάνας τῶν Τατάρων. Σημαίνει· δὲ Περσιστὴ θρόνον, ἥτοι ὑπερτάτην ἀρχὴν κτλ.

τες καταφύγιον εἰς πολλοὺς κληρικοὺς καθὼς καὶ λαϊκοὺς Ἕλληνας. Σημειωτέον δὲ ὅτι ἡ δυτικὴ προπαγάνδα δὲν ἡμέλησεν εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς οὐδενὸς μέσου, ἀλλ' ἐπροσπάθει πάντοτε καὶ παντοίως τρόποις ἵνα προσελκύσῃ καὶ ὑποτάξῃ εἰς ἐαυτὴν τὴν Ῥωσικὴν ἐκκλησίαν. Ἀλωθείσης μάλιστα τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ τῶν Λατίνων, καὶ ἀναγορευθέντος Λατίνου Πατριάρχου, ὁ Πάπας Ἰννοκέντιος ὁ Γ' νομίσας εὐθετον τὸν καιρὸν ἀπέστειλε πρεσβευτὴν εἰς Ῥωσσίαν τὸν Καρδινάλιον Βιτάλην, ἵνα πείσῃ τοὺς Ῥώσους νὰ ἐισέλθωσι καὶ αὐτοὶ εἰς τὴν *Παπικὴν μάνδραν* εὐαγγελίζων ὅτι ἡ Ῥωμαϊκὴ ἐκκλησία εἶναι ἡ κιβωτὸς τῆς σωτηρίας, ἥς *ἀνευ οὐκ ἔστι σωθῆναι*. Ἀλλ' ἡ πατρικὴ αὕτη νοουθεσία δὲν ἔτυχεν ἀκροάσεως, διότι ἡ Ῥωσικὴ ἐκκλησία διέμεινεν, ὡς προείπομεν, πιστῶς συνδεδεμένη μετὰ τῆς ἑλληνικῆς, καὶ οἱ Ῥῶσοι μητροπολίται μετὰ τὴν ὑπὸ τῶν Λατίνων ἄλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως προσχειρίζοντο ἐν τῇ προσωρινῇ πρωτευούσῃ τῆς ἑλληνικῆς αὐτοκρατορίας, τῇ Νικαίᾳ.

Ὁμολογητέον ὅμως ὅτι τῆς τοιαύτης καὶ τοσαύτης ἐπὶ τῆς Ῥωσικῆς ἐκκλησίας ἐπιβρόχης τῶν κατεχράσθησαν ἐνίοτε οἱ Ἕλληνες Πατριάρχαι. Οὕτως ἐπὶ Ἰωάννου τοῦ Κατακουζηνοῦ ὁ Πατριάρχης Φιλόθεος προσχειρίσε, μέγα προζενήσας σκάνδαλον, δύο ταυτοχρόνως μητροπολίτας τῆς Ῥωσσίας τὸν ἅγιον Ἀλέξιον καὶ τὸν Ῥωμανόν, ἐξ οὗ ἐγεννήθη οὐ μικρὰ σύγχυσις, μὴ γινωσκόντων τῶν Ῥώσων πότερον ἀναγνώρισαι νόμιμον μητροπολίτην, ἕως οὗ μεταβάντος τοῦ Ἀλεξίου εἰς Κωνσταντινούπολιν πρὸς διαφώτισιν τοῦ ζητήματος, ὁ Φιλόθεος ἵνα συμβιβάσῃ τοὺς δύο ἀντιπάλους ἐπαρχὰς ἀνηγόρευσε τὸν μὲν Ἀλέξιον μητροπολίτην Κιέβου καὶ Βλαδαμίρου, τὸν δὲ Ῥωμανόν Λιθουανίας καὶ Βολυνίας (1).

(Ἐπεται ἡ συνέχεια.)

Θ. Ν. Φ.

Η ΑΡΓΥΡΑ ΦΙΑΛΙΣ. (2)

III.

Δύο ἄνθρωποι ἀπολέσαντες τὸ λογικόν των.

Κατ' αὐτὴν σχεδὸν τὴν στιγμὴν καὶ ἐνῶ αἱ δυνάμεις τοῦ σώματος τοῦ Ὀκτάβιου ἐξητλοῦντο

ἐπαίσθητῶς, οἱ θάμνοι διεχωρίσθησαν καὶ νέον τι πρόσωπον ἐφάνη.

Διευθύνθη κατ' εὐθείαν εἰς τὴν δρῦν, καὶ εἰς τὴν θέαν τοῦ Ὀκταβίου ἐξέβαλε τὴν ἀπλὴν αὐτὴν φωνὴν « ὦ! » μὲ τὴν καθαρωτέραν Ἀγγλικὴν προφορὰν μετὰ ταῦτα ἐκβάλλων ἐκ τοῦ θηλακίου τοῦ κυνηγετικῶν τι ἐγχειρίδιον, ἔκοψεν ἡσύχως τὸν λαϊμοδέτην ὅστις ἔπνιγε τὸν κόμην δὲ Σουβράν, καὶ τὸ σῶμα τοῦ κρεμαμένου ἔπεσε βαρέως κατὰ γῆς.

Χωρὶς ν' ἀνησυχήσῃ περισσότερον ὁ ἄγνωστος ἐξέβαλε τὸν πῖλον αὐτοῦ καὶ τὸν ἐκρέμασεν ἐπὶ τινος κλάδου, ἐξέβαλε τὰ χειρόκτιά του καὶ ἤνοιξε μικρόν τι δέμα τὸ ὅποion ἐκράτει εἰς τὴν χεῖρά του.

Ἐν τῷ δικαστήματι τούτῳ ὁ Ὀκτάβιος συνήρchetο ὀλίγον κατ' ὀλίγον· ἠγέρθη ὀλίγον καὶ περιέφερε πέριξ τοῦ ἐκπεπληγμένου βλέμματα.

— Ἐξ ὧραι καὶ δέκα λεπτά! ἀνέκραξε κυττάζων τὸ ὠρολόγιόν του, καὶ ἀκόμη εὐρίσκομαι εἰς τοῦτον τὸν κόσμον! Ἰδοὺ πρώτη φορὰ καθ' ἣν μία τῶν θελήσεών μου, ἀργοπορεῖ. Ἄ! ὁ κλάδος ἔσπασε . . . τὸ ἐστοιχιμάτιζον!

Ἀλλ' ἰδὼν τὸν κλάδον ἀνέπαφον καὶ ἀκόμη δεδεμένον ἐπ' αὐτοῦ τεμάχιόν τι τοῦ λαϊμοδέτου του κυματίζον, ἐστράφη καὶ παρετήρησε τὸν νεοελθόντα ὅστις ἐφαίνετο ἐνασχολούμενος εἰς ἐργασίαν τινα διὰ τῶν χειρῶν.

Ὁ Ὀκτάβιος ἠγέρθη καὶ διευθύνθη πρὸς αὐτόν. Ὁ ἄγνωστος, ὅστις ἦτο τεσσαρακοντούτης περίπου, ὑψηλὸς καὶ λιγνός, μὲ ψυχρὰν καὶ ἀξιοπρεπεῖα φυσιογνωμίαν, ἔκαμε σημείον τι ἀνυπομονησίας.

— Διάβολε! Δὲν εἴσθε ἀποθαμένους, ἠρώτησε τὸν Ὀκτάβιον;

— Φαίνεται! εἶπεν ὁ κόμης, καὶ μὲ βλέπετε πλέον ἐκπεπληγμένον ἀπὸ σῆς.

— Τόσφ χειρότερα, εἶπεν ὁ Ἄγγλος καὶ ἀποφασίσας νὰ δώσῃ πέρας εἰς τὴν συνομιλίαν ἐχαίρετῃ τὸν Ὀκτάβιον καὶ ἀπεσύρθη βήματά τινα. Ἀλλ' ὁ Ὀκτάβιος ἦτον συγχρόνως ὠργισμένος, καὶ ἐκπεπληγμένος, ὠργισμένος διότι ἔμελλε ν' ἀρχίσῃ ἐκ νέου ὑπόθεσιν τετελειωμένην· ἐκπεπληγμένος ὑπὸ τοῦ παραδόξου τούτου καὶ πρὸ πάντων ὑπὸ τῆς ἀκατανοήτου ἐργασίας τὴν ὅποιαν τὸν ἔβλεπε πράττοντα.

Τὸν ἠκολούθησε λοιπὸν, καὶ τοῦ εἶπε, διὰ τόσου ὀπωσοῦν δργίλου.

— Δύναμαι, κύριε, νὰ μάθω τὸ αἷτιον τῆς βαρβαρίου λύπης τὴν ὅποιαν ἐδοκιμάσατε;

(1) Αὐτόθι, τομ. 4 σελ. 278.

(2) Συνέχεια ἀπὸ φυλλαδίου 78.